

<https://doi.org/10.15407/rksu.38.122>
УДК 070:001.82]:[070:001.102]-048.42

Пригорій Рудий, доктор історичних наук,
учений секретар Сектору з координації наукових досліджень
Науково-організаційного відділу, Президія Національної
академії наук України (Київ, Україна)
ORCID: 0000-0002-4679-282X
E-mail: sknd@nas.gov.ua

КЛАСИФІКАЦІЯ ДЖЕРЕЛ ПРЕСОЛОГІЇ ЯК ПРОЦЕС УПОРЯДКУВАННЯ ПРЕСОЛОГІЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ

Метою статті є актуалізація питання про визначення класифікації джерел пресології. **Методологія статті** спирається на методи історизму, аналізу, синтезу, індукції, дедукції, класифікації, за допомогою яких систематизовано поняттєвий апарат класифікації періодичних джерел, його відмінності від систематизації періодичних джерел, розроблено новітню класифікаційну модель джерел пресології. **Наукова новизна** полягає в тому, що теоретично обґрунтовано і запропоновано класифікаційну модель джерел пресології, її складові, розкрито її суть, виявлено її особливості, роль і значення для упорядкування пресологічної інформації. Насамперед ідеться про розробку загальних методологічних принципів, на яких базується ця схема, і з'ясування того, в чому полягає її відмінність від систематизації. **Висновки.** Опрацювавши основні теоретичні засади розглядуваної теми, можемо констатувати, що класифікація є важливою дослідницькою процедурою щодо упорядкування матеріалів преси, яка дає змогу комплексно проаналізувати пресологічну інформацію. На основі проведеного аналізу стандартів класифікації доходимо висновку, що поняття і термінологія класифікації джерел пресології на сьогодні недостатньо розроблені та уніфіковані, зокрема її відмінність від систематизації пресологічної інформації. З огляду на це нами було розроблено класифікаційну модель джерел пресології, визначено ієрархію

Цитування: Рудий Г. Класифікація джерел пресології як процес упорядкування пресологічної інформації. *Рукописна та книжкова спадщина України*. 2025. № 3 (38). С. 122—132. <https://doi.org/10.15407/rksu.38.122>

© Видавець ВД «Академперіодика» НАН України, 2025. Стаття опублікована за умовами відкритого доступу за ліцензією CC BY-NC-ND (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>)

термінологічного апарату класифікації. Розмежовано й уточнено поняття «класифікація періодичних джерел» і «систематизація періодичних джерел». В основу моделі покладено найважливіші пресові ознаки. Серед них — видавнича, ідеологічна, масштаб, тематика і зміст, періодичність, жанр, мова. Наступним кроком має стати визначення періодизації джерел пресології.

Ключові слова: пресологія, пресологічне джерело, класифікація, систематизація, періодичні видання, преса, газети, журнали.

Актуальність дослідження. Питання дослідження класифікації джерел пресології належить до пріоритетних методологічних завдань пресології.

Аналіз досліджень і публікацій свідчить, що в наукових розвідках і статтях лише частково описано теоретичні вимоги до класифікації періодичних видань. Так, питання класифікації багатотиражної преси України 1917—1941 рр. торкалася О. Вакульчук [1]. Застосування методів джерелознавчої критики і класифікації з вивчення газетних публікацій як джерела дослідження політичної системи України вивчав Ю. Ганжуров [2]. Класифікацію газет України 1917—1920 рр. розглядав П. Губа [3]. Використання класифікації періодичних видань в історико-бібліографічних дослідженнях висвітлював М. Романюк [4]. Проблеми класифікації газетних джерел 1917—1920 рр. за типовими і різновидовими ознаками вивчав Г. Рудий [5]. Є також інформація про основні засади класифікації періодики в довідкових виданнях [6]. Наразі поза увагою дослідників лишаються окремі аспекти та прикладні питання розробки методології класифікації джерел пресології, що мотивує систематизувати набутий практичний досвід та визначити особливості класифікації періодичних видань, визначитися з термінологічним апаратом, запропонувати удосконалену класифікаційну схему.

Метою дослідження є актуалізація питання про визначення класифікації джерел пресології.

Виклад основного матеріалу. Насамперед слід відзначити, що класифікація широко застосовується в багатьох галузях природничих, технічних і соціогуманітарних наук. Тут термін класифікація вживається як засіб уточнення понять, яким користується наука. Тобто класифікація розуміється як процес організації або поділу об'єктів, явищ або інформаційних відомостей на групи або категорії відповідно до певних критеріїв або характерних ознак. Цей процес дозволяє структурувати інформацію й упорядкувати об'єкти дослідження для більш зручного пошуку та аналізу даних. Найважливішими аспектами класифікації є критерії і категорії класифікації. Водночас необхідно розмежовувати поняття класифікація і систематизація. З наукового погляду, це різні терміни, вони не ідентичні, не рівнозначні. Вони різняться за формою, продукуються різними методами, виконують різні функції. Класифікація і систематизація — два різних способи організації інформації або об'єктів. Основна відмінність між класифікацією і

систематизацією полягає в тому, як вони упорядковують інформацію або об'єкти. Класифікація поділяє об'єкти на категорії, тоді як систематизація будує структуру або ієрархію, що відображає внутрішні відносини між об'єктами. Основна мета систематизації — створити систему, яка забезпечує більш глибоке розуміння об'єктів і їхніх внутрішніх зв'язків. У систематизації об'єкти або відомості, як правило, організовані за певними принципами, наприклад, ієрархічний порядок, хронологія або інші логічні структури. До прикладу, у процесі організації роботи бібліотеки можна використати класифікацію, щоби поділити її за темами (суспільно-політична, соціально-економічна, просвітницька, релігійна та інші). А систематизація може використовуватися для створення каталогу газет чи журналів, який відображає дані про видавців, редакторів, органи видання, місце видання, мову тощо.

Для джерелознавців, у тому числі пресологів, проблема класифікації джерел і на сьогодні залишається дискусивною. Однією з найраніших схем класифікації джерел є її поділ за ознакою їхньої близькості до відображуваної реальності на історичні залишки та історичні традиції (оповідні, писемні джерела). З огляду на це можна згадати праці українських науковців В.Б. Антоновича [7], В.С. Іконнікова [8], В.Ю. Данилевича [9], французьких учених Ш. Сеньобоса [10], Ш.-В. Ланглуа [11], німецького вченого Е. Бернгейма [12] та інших. Слід зазначити, що ця класифікаційна модель не є універсальною і потребує обережного підходу, оскільки те саме джерело стосовно одних подій може бути оповідне, щодо інших — як їхніх залишків.

У ХХ столітті найбільш поширеною була класифікація джерел, у тому числі преси, за видовою ознакою. Прихильники видової класифікації поряд зі змістом і походженням особливу увагу приділяють при цьому його формі. Зокрема, ґрунтовно питання видової класифікації джерел були розроблені у працях українського науковця В.І. Стрельського [13].

Також використовується практика поділу джерел, у тому числі пресових за змістом (історія держави, суспільно-політична думка, внутрішня і зовнішня політика тощо). Зазначимо, що таку класифікацію джерел на практиці здійснити неможливо з огляду на те, що більшість джерел містить інформацію з різних сфер людської діяльності. Така схема виходить за межі джерелознавчої класифікації.

Існує також практика поділу джерел за формаційною ознакою. Така класифікація була однією з основних у радянському джерелознавстві. Ця концепція тепер піддається критичному перегляду.

Останнім часом у джерелознавстві практикується поділ на одиничні й масові джерела. Зазначимо, що масові джерела характеризуються однотипною й повторюваною інформацією, що є ознакою закономірності відображуваних явищ, і піддаються обробці сучасними засобами опрацювання інформації.

Крім того, джерела поділяються за ознакою предметів (класифікація журналів, газет за алфавітом, фондів, архівів за номерами тощо). Така допоміжна класифікація джерел може лише свідчити про місце їхнього зберігання, а не про їхню природу.

Нині українські вчені розробляють удосконалені схеми класифікації джерел на підставі нових підходів до їхньої класифікації в західноєвропейському джерелознавстві. На сьогодні більшість європейських науковців продовжують розвивати класифікаційну модель німецького вченого Бернгейма, в основі якої є поділ історичних джерел на безпосередні та опосередковані. Серед них — французькі історики М. Блок та Л. Февр, які виступали проти традиційної схеми опису історії через події, вважаючи будь-якими історичними джерелами всю наявну інформацію щодо результатів людської діяльності, у тому числі дані геологічних і хімічних розвідок. Такий підхід до відбору джерел не є достатньо обґрунтованим, оскільки всі відомості природничих наук автоматично стають історичними джерелами [14].

Отже, вітчизняне та зарубіжне джерелознавство виробило чимало класифікаційних джерел, у тому числі преси.

Зокрема, прийнято поділяти пресові джерела XVIII—XIX ст. на такі групи:

- за періодичністю (щоденні, тижневики, місячні, щоквартальні);
- за територіальною ознакою (центральна, провінційна, преса окремих регіонів);
- за мовою;
- за видавцями (преса офіційна урядова, відомча, преса приватна, преса громадських організацій);
- за ставленням до цензури (підцензурна, легальна, вільна російська, зарубіжна преса, нелегальна);
- за змістом та типами видань, які історично склалися (літературно-суспільні журнали і газети, офіційно-відомчі, наукові, спеціальні, галузеві, сатиричні, ілюстровані).

Зрозуміло, що така класифікація не є цілком науковою, бо окремі з перерахованих різновидів органів періодики можуть бути одночасно віднесені також і до інших з названих різновидів. Крім того, багато галузевих видань є й дуже вузькими спеціалізованими виданнями. Такий поділ преси тільки в окремих випадках можна обґрунтувати міркуваннями службового характеру.

Фактично в радянському джерелознавстві основною була класифікація преси лише за видавничою та партійною ознаками. Також найважливішою за організаціями-видавцями вважають класифікацію українські джерелознавці М.Ф. Дмитрієнко [15], В.М. Довгопол, М.А. Литвиненко, Р.Я. Лях [16]. Слід зазначити, що зміст матеріалів періодичної преси радянського періоду

за своєю інформаційно–суспільною сутністю не має суттєвих відмінностей за названою ознакою, адже панування комуністичної ідеології в періодичних виданнях було тотальним та всеохоплюючим. За цим принципом виділялися органи друку комуністичної партії. Терміном «більшовицька преса» називалися періодичні органи комітетів та інших організацій більшовиків, в також видання, які, хоча й не були більшовицькими, але повністю підтримували політичну платформу КПРС, боролися за втілення її в життя. Це поняття охоплює різні типи преси, що почали фактично видаватися в центрі та на місцях [17].

Заслужує на увагу класифікація періодики українського джерелознавця В.Я. Борщевського за інформаційно-типологічними ознаками: загальнополітична та галузева [18]. Щоправда, ця класифікація не зовсім чітко визначає принципи поділу, оскільки періодичні видання, по суті, систематизуються за двома ознаками: загальнополітичні, центральні, центральні галузеві, місцеві галузеві, але випадають з обліку видання, що виходили на місцях як органи місцевого самоуправління.

Зарубіжний учений українського походження К. Костів запропонував схему класифікації української преси за тематично-змістовими ознаками. Він виділив такі групи української періодики:

- 1) серійно-галузеві органи;
- 2) релігійно-церковні і теологічно-конфесійні органи;
- 3) інформативні;
- 4) суспільно-громадські;
- 5) політико-партійні;
- 6) фахово-професійні;
- 7) освітньо-наукові й педагогічно-виховні;
- 8) літературно-мистецькі;
- 9) мовознавчі;
- 10) історико-краєзнавчі;
- 11) гумористично-сатиричні;
- 12) органи для жіноцтва;
- 13) органи для молоді;
- 14) органи для дітей;
- 15) військово-ветеранські (комбатантські);
- 16) ілюстровані;
- 17) спортивні;
- 18) музичні;
- 19) регіонально-провінційні;
- 20) советофільські;
- 21) універсальні (типу англійських «magazines») [19].

Така класифікація є не зовсім науковою, оскільки багато галузевих видань — це дуже вузькі спеціалізовані видання.

Класифікація періодичних джерел є важливим напрямом діяльності сучасних українських пресологів. Відомий науковець М. Романюк запропонував класифікувати пресу за такими ознаками: вид, періодичність, місце видання, зміст, власники чи видавці. Він розподілив усі періодичні видання на партійно-політичні, суспільно-політичні, просвітньо-культурні, літературно-наукові, церковно-релігійні, молодіжні та юнацькі, сатирично-гумористичні [20]. Системний підхід до класифікації періодичної преси подано в навчальному посібнику «Джерелознавство історії України»: а) за видавцями: державна, партійна, приватна та ін.; б) за політично-програмними ознаками: демократична, ліберальна, консервативна та ін.; в) за призначенням: селянська, робітничка, жіноча, молодіжна, наукова та ін.; г) за місцем видання: центральна, місцева, багатотиражна та ін.; д) за періодичністю: щоденна, тижнева та ін. [21].

Український науковець П. Губа найважливішою вважає класифікацію преси за ознакою ідейно-політичної спрямованості видання. Він пропонує виділити такі групи газет:

- національно-демократичного напрямку;
- національно-радикального напрямку;
- проросійські;
- змішаного типу [22].

Розуміючи, що всі періодичні видання у даному випадку класифікуються за різними принципами, П. Губа зазначає, що така класифікаційна схема є досить умовною.

З огляду на це слід зазначити, що окремі пресознавці до класифікації пресових джерел застосовують різні підходи, що не завжди базуються на системному принципі, який передбачає вивчення пресового джерела в його цілісності. Системний підхід щодо класифікації преси має визначитися універсальністю і комплексністю класифікаційних методів. Дослідження загальних властивостей періодичного джерела і причин, які їх породжують, вимагає загальнотеоретичного аналізу наявних форм класифікації. Для пресологів проблема класифікації особливо важлива через вироблення принципів класифікації періодичної преси, виявлення її внутрішньоспецифічних ознак, зведення періодичних джерел за цими ознаками у відповідні групи і підгрупи. Вироблення класифікаційної моделі вимагає обізнаності з особливостями й основними характеристиками періодичних джерел. Усі етапи класифікації історичних джерел мають бути історично і логічно пов'язаними. Процес класифікації пресових джерел треба здійснювати з урахуванням таких класифікаційних ознак:

а) структурної — для групування історичних матеріалів за їхньою приналежністю, внаслідок діяльності яких вони створені;

б) хронологічної — для групування періодичних джерел з урахуванням часу їхньої появи;

в) галузевої та тематичної — для групування періодичних джерел згідно з галузевою належністю та тематикою;

г) номінальної — для групування джерел за їхньою належністю до конкретного виду історичних джерел (газети і журнали);

д) географічної — для групування періодичних джерел за окремими територіально-адміністративними одиницями, з якими пов'язаний зміст джерел.

Крім того, слід враховувати і таку ознаку, як мова періодичних джерел.

Також варто зазначити, що пресові джерела мають як спільні, так і відмінні властивості, а об'єднує їх таке:

а) пресові джерела є свідками свого часу і відбивають певні сторони тогочасного буття;

б) періодичні джерела відносно об'єктивні, оскільки їх творцями є люди з відповідним суб'єктивним відображенням навколишнього середовища;

в) у періодичних джерелах міститься важливий і значний емпіричний матеріал;

г) кожне періодичне джерело має подвійний зміст, з одного боку, як матеріальний — носій історичної інформації, з іншого — як історичний факт, явище політичного, соціально-економічного і духовного розвитку суспільства.

Водночас періодичні джерела різняться між собою за формою, змістом та походженням. З огляду на це їх можна групувати за такими принципами:

а) групування має бути повним, тобто охоплювати всі й окремі періодичні джерела;

б) ознаки класифікації визначають у кожному окремому випадку залежно від наукової і практичної мети;

в) поділ слід починати за основною ознакою, властивою для всіх пресових джерел, і завершувати за ознаками, характерними для окремих джерел;

г) кожен групу періодичних джерел необхідно утворювати за однією й тією самою ознакою.

Класифікація — важлива дослідницька процедура щодо матеріалів преси — дає змогу комплексно проаналізувати відомості, що містяться в окремих джерелах. Кожна класифікація умовна, проте вона, по-перше, має бути добре аргументованою, по-друге, послідовною, по-третє, логічно мотивованою. Здійснити таку класифікацію досить важко, оскільки це пов'язано з певними труднощами через численність і різноманітність пресових джерел. З огляду на це в основу авторської класифікації покладені найважливіші ознаки преси, що поділяються:

а) за видавцями (державна, приватна, партійна, громадська та ін.);

б) за ідеологією (ліберальна, консервативна, ліва, права);

в) за масштабом (загальнонаціональна, регіональна і локальна);

г) за тематикою змісту (суспільно-політична, соціально-економічна, культурно-мистецька, наукова, гендерна та ін.);

д) за професійно-галузевим призначенням (академічна, аграрна, фінансова, кооперативна, виробничо-практична та ін.);

е) за періодичністю (щоденна, тижнева, щомісячна, щоквартальна та ін.);

є) за жанром (інформаційно-масова, аналітична, художньо-публіцистична та ін.);

ж) за мовою (українська, російська, єврейська, польська, німецька та ін.).

Ця класифікаційна модель не є вичерпною, а лише одним з варіантів для дискусії.

Наукова новизна полягає в тому, що теоретично обґрунтовано і запропоновано удосконалену класифікаційну модель пресологічних джерел, її складові, розкрито її суть, виявлено особливості, роль і значення для упорядкування пресологічної інформації. Насамперед ідеться про розробку загальних методологічних принципів, на яких базується ця модель, і з'ясування того, в чому полягає її відмінність від систематизації.

Висновки. Опрацювавши основні теоретичні засади розглядуваної теми, можемо констатувати, що класифікація є важливою дослідницькою процедурою щодо упорядкування матеріалів преси, яка дає змогу комплексно проаналізувати пресологічну інформацію. На підставі проведеного аналізу стандартів класифікації доходимо висновку, що поняття і термінологія класифікації джерел пресології на сьогодні недостатньо розроблені та уніфіковані, зокрема її відмінність від систематизації періодичних видань.

З огляду на це нами було розроблено удосконалену класифікаційну модель джерел пресології як важливий процес з упорядкування пресологічної інформації, зокрема чітку ієрархію термінологічного апарату. Розмежовано й уточнено поняття «класифікація періодичних джерел» і «систематизація періодичних джерел». В основу моделі покладено найважливіші ознаки преси. Серед них — видавнича, ідеологічна, масштаб, тематика і зміст, періодичність, жанр, мова. Метою класифікації пресологічних джерел є спрощення доступу до інформації, покращення вмісту та забезпечення зручності використання джерел для досліджень. Наступним кроком має стати визначення періодизації джерел пресології.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Вакульчук О.А. Багатотиражна преса України 1917—1941 років: становлення, розвиток, контент. Київ, 2021. С. 65—78.
2. Ганжуров Ю. Чорно-біла відлига у дзеркалі преси (газетні публікації як джерело вивчення політичної системи України 1956—1964 рр.). Київ, 1999. С. 17—18.
3. Губа П.І. Українське відродження: спроба джерелознавчої оцінки вітчизняної преси 1917—1920 рр. Черкаси, 2002. С. 23—24.
4. Романюк М. Українське пресознавство на порозі XXI століття. Львів, 2000. С. 26—32.
5. Рудий Г.Я. Преса України 1917—1920 рр. як об'єкт дослідження української культури: джерелознавчий і методологічний аспекти. Київ, 2005. С. 35—64.

6. Джерелознавство історії України. Довідник. Київ, 1998. С. 120—123.
7. Антонович В.Б. Курс лекцій з джерелознавства: 1880—1881: Історія України в університетських лекціях. Київ, 1995. С. 17.
8. Иконников В.С. Опыт русской историографии. Киев, 1891. Т. 1. Книга 1. С. 38.
9. Данилевич В.Е. Литературные и вещественные источники русской истории. Киев, 1914. С. 2.
10. Сеньобос Ш. Исторический метод в применении к социальным наукам. Москва, 1902. С. 15—16.
11. Ланглюа Ш.-В., Сеньобос Ш. Введение в изучение истории. Санкт-Петербург, 1899. С. 50.
12. Бернгейм Э. Введение в историческую науку. Санкт-Петербург, 1899. С. 70—90.
13. Стрельский В.И. Теория и методика источниковедения истории СССР. Киев, 1968. С. 73.
14. Блок М.А. Апология истории или ремесло историка. Москва, 1973. С. 37.
15. Дмитрієнко М.Ф. Більшовицька преса в Україні 1917—1918 рр. як історичне джерело. Київ, 1967. С. 74—86.
16. Довгопол Б.М., Литвиненко М.А., Лях Р.Д. Джерелознавство історії Української РСР. Київ, 1986. С. 216.
17. Солдатенко В.Ф. Большевицкая пресса Украины в борьбе за осуществление ленинской стратегии и тактики социалистической революции (март 1917 — март 1918 гг.): автореф. дис. ... д-ра іст. наук, Киев, 1981. С. 50.
18. Борщевский В.Я. Источниковедение истории СССР. Киев, 1985. С. 166.
19. Животко А. Історія української преси // передмова К. Костіва. Мюнхен, 1989—1990. С. 307—308.
20. Романюк М. Українська преса Північної Буковини як джерело вивчення суспільно-політичного життя краю (1870—1940 рр.). Львів, 2000. С. 98, с. 100.
21. Джерелознавство історії України. Київ, 1998. С. 120—121.
22. Губа П.І. Українське відродження: спроба джерелознавчої оцінки вітчизняної преси 1917—1920 рр. Черкаси, 2002. С. 24.

Отримано 12 вересня 2024 р.

REFERENCES

1. Vakulchuk O.A. Bahatotyrazhna presa Ukrainy 1917—1941 rokiv: stanovlennia, rozvytok, content. [The large-circulation press of Ukraine from 1917 to 1941: formation, development, content]. Kyiv, 2021. Pp. 65—78. [In Ukrainian].
2. Hanzhurov Yu. Chorno-bila vidlyha u dzerkali presy (hazetni publikatsii yak dzherelo vyvchennia politychnoi systemy Ukrainy 1956—1964 rr.). [Black and White Thaw in the Mirror of the Press (Newspaper Publications as a Source for Studying the Political System of Ukraine 1956—1964)]. Kyiv, 1999. Pp. 17—18. [In Ukrainian].
3. Huba P.I. Ukrainke vidrozhennia: sproba dzhereloznavchoi otsinky vitchyznianoï presy 1917—1920 rr. [Ukrainian Renaissance: An Attempt at a Source-Based Assessment of the National Press of 1917—1920.]. Cherkasy, 2002. Pp. 23—24. [In Ukrainian].
4. Romaniuk M. Ukrainke presoznavstvo na porozi XXI stolittia [Ukrainian press studies on the threshold of the 21st century]. Lviv, 2000. Pp. 26—32. [In Ukrainian].
5. Rudyi H.Ya. Presa Ukrainy 1917—1920 rr. yak ob'ekt doslidzhennia ukraïnskoï kultury: dzhereloznavchyi i metodolohichni aspekty [The Ukrainian Press of 1917—1920 as an

- Object of Research into Ukrainian Culture: Source and Methodological Aspects]. Kyiv, 2005. Pp. 35—64. [In Ukrainian].
6. Dzhereloznavstvo istorii Ukrainy. Dovidnyk [Source Studies of the History of Ukraine. Handbook]. Kyiv, 1998. Pp. 120—123. [In Ukrainian].
 7. Antonovych V.B. Kurs lektsii z dzhereloznavstva: 1880—1881: Istoriiia Ukrainy v universytetskykh lektsiakh [Course of lectures on source studies: 1880—1881: History of Ukraine in university lectures]. Kyiv, 1995, 17 p. [In Ukrainian].
 8. Ikonnikov V.S. Opyt russkoi istoriografii [Experience of Russian historiography]. Kyiv, 1891. Vol. 1. Book 1. 38 p. [In Russian].
 9. Danilevich V.E. Literaturnye i veshchestvennye istochniki russkoi istorii [Literary and material sources of Russian history]. Kyiv, 1914. 2 p. [In Russian].
 10. Senobos Sh. Istoricheskii metod v primenenii k sotsialnym naukam [The Historical Method Applied to the Social Sciences]. Moscow, 1902. Pp. 15—16. [In Russian].
 11. Langlua Sh.-V., Senobos Sh. Vvedenie v izuchenie istorii [Introduction to the Study of History]. St. Petersburg, 1899. 50 p. [In Russian].
 12. Berngeim E. Vvedenie v istoricheskuiu nauku [Introduction to Historical Science]. St. Petersburg, 1899. Pp. 70—90. [In Russian].
 13. Strelskii V.I. Teoriia i metodika istochnikovedeniia istorii SSSR [Theory and methodology of source studies of the history of the Union of Soviet Socialist Republics]. Kyiv, 1968. 73 p. [In Russian].
 14. Blok M.A. Apologiia istorii ili remeslo istorika [Apology of History or the Craft of a Historian]. Moscow, 1973. 37 p. [In Russian].
 15. Dmytriienko M.F. Bilshovytska presa v Ukraini 1917—1918 rr. yak istorychne dzherelo [The Bolshevik Press in Ukraine in 1917—1918 as a Historical Source]. Kyiv, 1967. Pp. 74—86. [In Ukrainian].
 16. Dovhopol B.M., Lytvynenko M.A., Liakh R.D. Dzhereloznavstvo istorii Ukrainiskoi RSR [Source study of the history of the Ukrainian Soviet Socialist Republic]. Kyiv, 1986. 216 p. [In Ukrainian].
 17. Soldatenko V.F. Bolshevistskaia pressa Ukrainy v borbe za osushchestvlenie leninskoi strategii i taktiki sotcialisticheskoi revoliutsii (mart 1917 — mart 1918 gg.) [The Bolshevik Press of Ukraine in the Struggle for the Implementation of Lenin's Strategy and Tactics of the Socialist Revolution (March 1917 — March 1918)]. Extended abstract of Doctor's thesis. Kyiv, 1981. 50 p. [In Russian].
 18. Borshchevskii V.Ia. Istochnikovedenie istorii SSSR [Source studies of the history of the Union of Soviet Socialist Republics]. Kyiv, 1985. 166 p. [In Russian].
 19. Zhyvotko A. Istoriiia ukrainskoi presy [History of the Ukrainian press] / foreword by K. Kostiv. Munich, 1989—1990. Pp. 307—308. [In Ukrainian].
 20. Romaniuk M. Ukrainska presa Pivnichnoi Bukovyny yak dzherelo vyvchennia suspilno-politychnoho zhyttia kraiu (1870—1940 rr.). [The Ukrainian press of Northern Bukovyna as a source for studying the socio-political life of the region (1870—1940)]. Lviv, 2000. P. 98, p. 100. [In Ukrainian].
 21. Dzhereloznavstvo istorii Ukrainy [Source studies of the history of Ukraine]. Kyiv, 1998. Pp. 120—121. [In Ukrainian].
 22. Huba P.I. Ukrainske vidrozhennia: sproba dzhereloznavchoi otsinky vitchyznianoï presy 1917—1920 rr. [Ukrainian Renaissance: An Attempt at a Source-Based Assessment of the National Press of 1917—1920]. Cherkasy, 2002. 24 p. [In Ukrainian].

Received on September 12, 2024

Hryhorii Rudyi

Presidium of National Academy of Sciences of Ukraine (Kyiv, Ukraine)

ORCID: 0000-0002-4679-282X

E-mail: sknd@nas.gov.ua

CLASSIFICATION OF PRESSOLOGY SOURCES
AS A PROCESS OF ORGANIZING PRESSOLOGICAL INFORMATIONS

The purpose of the article is updating of issue of determining the classification of pressology sources. **The methodology** of the article relies on the methods of historicism, analysis, synthesis, induction, deduction, and classification, which were used to systematize the conceptual framework, its differences from the systematization of periodical sources, and to develop a new classification model of pressology sources. **Scientific novelty** is in the theoretical substantiation and proposal of a classification model for pressology sources, its components, essence, features, role, and significance for organizing pressological information. Primarily, the focus is on developing general methodological principles underpinning this scheme and clarifying how it differs from systematization. **Conclusions.** Based on the primary theoretical foundations of the studied topic, it can be concluded that classification is an essential research procedure for organizing press materials, enabling a comprehensive analysis of pressological information. Analyzing existing classification standards leads to the conclusion that the concepts and terminology of pressology source classification remains underdeveloped and insufficiently standardized, particularly regarding its distinction from the systematization of pressological information. In view of this, a classification model of pressology sources has been developed, and a hierarchy of terminological tools for classification has been defined. The concepts of “classification of periodical sources” and “systematization of periodical sources” have been differentiated and clarified. The model is based on the most significant press characteristics, including publishing, ideological aspects, scale, thematic focus, content, periodicity, genre, and language. The next step has to involve the defining of the periodization of pressology sources.

Key words: pressology, pressological source, classification, systematization, periodical publications, press, newspapers, journals.